

292660634 101 Københavns kommune

09.689

Gøttlerlaunget
i København

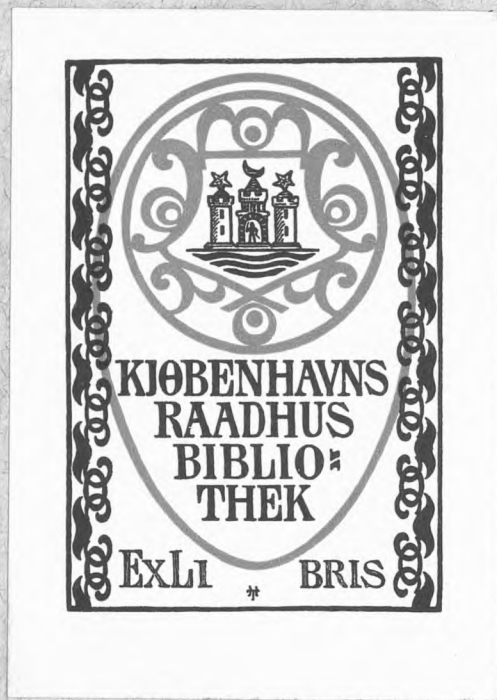
MAG

RHB

09.689

MAG

kbh ex. 2.

Gørtlerlauget i

København

nogle Mindeblade

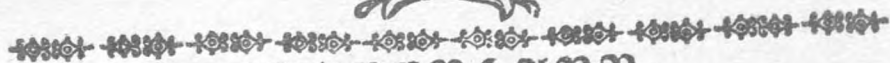
109.6809

94 81
Till.

Laugs=
ARTICLER
For
Buflerne

udi
Den Kongelige Residentz - Stad
Kiøbenhavn.

Friderichsborg Slot, den 3die Novembr. Ao, 1741.

KJØBENHAVN,
Trykt udi Hans Kongel. Majest. og Universit. Bogtrykkerie,
af Johan Jørgen Hopffner.

Sii Christian den
Niette, af Guds Naade,
Konge til Danmark
og Norge, de Benders og Go-

thers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Dytmerken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst. Giøre alle vitterligt; at Vi Allernaadigst have for got befundet, Gürtlerne i Bores Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn efterskrevne Laugs-Artikler Allernaadigst at forunde, hvorefter de sig allerunderdanigst have at rette og forholde, og en efter denne Dag at understaae sig nogen nye Bedtægt eller anden Unordning imellem sig selv at giøre, saafremt de ikke derfor vil stande til rette, og straffes, som vedbør.

I.
Ingen maa det være tilladt sig af Gürtler Professionen at ernære, enten med noget Arbeyde at betinge, eller Svenne og Drengue derpaa at antage og holde, førend hand har gjort sit anordnede Mester-Stykke, vundet sit Borgerkab, og i Gürtler Lauget som Mester er bleven indskreven; forseer sig nogen herimod, bøde til Lauget første Gang Fiire Rirdaler, anden Gang dobbelt saa meget, og tredie Gang straffes paa Kroppen.

2.
Gürtlerne skal have en Oldermænd, som dette Embede i toer Aar bør forestaae, og naar samme afgaar, da skal samtlig Mestere ved fleeste Stemmer Tree af deres Middel Magistraten paa Raadstuen foreslaae, af hvilke de have een at anordne, som dennem synes best og dygtigst dertil at være, men dersom ingen af de trende foreslagne dennem anstaaer, da maa Magistraten en anden, som de beqvem eragter, dertil beskikke.

3.

Den anordnede Oldermænd skal alle de Mestere, som nu Børgere ere, og Professionen bruger, saa og dennem, som herefter i Lauget indkommer ved Navn lade antegne, saavel som og hvor de boer, paa det hand desbedre enhver kand vide at finde, naar enten noget udi Børes eller Byens Grinde forefalder at forrette, eller og naar de nogen, som imod disse Børes Allernaadigste Artikler dennem kunde Indpaa giøre, vil eftersøge, det være sig Jusfere, Bonhafere eller andre; Og paa det sligt desbedre kand i verk settes, skal det være forskrevne Oldermænd tilladt Fire Mestere at udnesne, som med hannem haver at søge Børes Politie-Mesters Assistence for at opsøge de u-berettigede, og af dennem at oppebærge den i den første Articul ommelte Straf; Men hvis de skyldige den ikke strax betaler, maa de, uden henseende til Jurisdictionen, hvor de antreffes, lade dennem paagribe, og hense i Stadens Arrest-Huus, indtil de Boderne betale; Og skal bemeldte Fire Mestere, som Oldermænden i saa Maade til sig tager, hver Fierding Aar forløbes, og andre Fire igien i deres Sted af hannem nævnes, hvilket saaledes efter ordentlig Omgang bør gaae omkring til samtlige Mestere i Lauget.

4.

Den Mester, som sidst i Lauget indkommer, skal efter Oldermændens Sigelse Lauget betienne, og tilfuge udi Børes, Byens og Laugets nødvendige Grinde, indtil en anden i hans Sted kommer; findes hand u villig eller forsømmelig, da bøde hand til Lauget og de Fattige første Gang 2 Mark, anden Gang dobbelt og saa fremdeles, men bliver hand syg, eller er udi lovlig Forsald, da skal den Mester, som næst for hannem i Lauget er indkommen, hans Forretning betienne, indtil hand selv saadant kand forrette.

5.

Hvilken Laugs Broder, som vorder tilfagt for Oldermænden at møde om de Grinde, Børes Allernaadigste Forordning af den 23 Decembr. 1681 ommelder, og hand ikke møder til det Klokke Slet, hand tilfuges, bøde 12 Skilling til Laugets Fattige; bliver hand borte en halv Time over Tiden, bøde 24 Skilling,

ling, men bliver hand en heel Time eller gandske borte, da bøde tre dobbelt, uden at hand kand bevise sig at have haft lovlig og fiendelig Forsald.

6.

Hvo som efter denne Dag af Gürtler Svenne, være sig fremmede eller Jndlændske, til Mester i Lauget vil antages, skal forhen bevise med Lære-Brev Gürtler Professionen hos en ærlig Mester lovlig og forsvarlig at have lært. Dernest bør hand udi Oldermandens Huus at forfærdige sit Mester-Stykke, som skal bestaae udi:

Et ziirlig udarbejdet og forgylt Ride-Tøys Beslag.
Et par Ride-Stænger, og
Et par Stig-Bøylser.

Alt efter den Teigning og Rit, som hannem derpaa forelagt vorder, og skal bemeldte Mester-Stykke forevises og paakiendes efter den 4 Art. udi Forordningen af 23 Decemb. 1681. befindes foreskrevne Mester-Stykke da forsvarlig at være, og hand for Mester dygtig erkjendes, skal hand i Lauget u-vægerlig antages, og give til Jndgangs-Penge til Lauget til dets fornødne Udgifter Fire Rixdaler, og til Oldermanden Toe Rixdaler, hvorfor ingen hvad heller hand er en Mesters Son eller ægter Mesters Enke eller Datter, bør være befriet; videre Bekostning enten med Maaltid, Drikke til Gilde, eller Giestebud maa ingen være tilladt at giøre; Men hvis det forfærdigede Mestere Stykke ikke eragtes saa dygtig giort, som det sig bør, da tilstædes den Antrædende det at omgiøre, men kand hand en tredie Gang dermed bestaae, da tilstædes hand en i Lauget at indkomme, forend hand sin Profession bødre og fuldkommen lært haver; Og efter som den Svend, som i Lauget vil inddræde, sit Mester-Stykke i Oldermandens Huus skal giøre, da skal hand betale til bemeldte Oldermand, iniedens hand Arbejdet forfærdiger, for sig af hans Verkssted at betiene, Ugentlig 4 Mark Danske, og skal Mesterne i Lauget af Oldermanden anbefales den paa sit Mester-Stykke arbejvende Svend idelig og flittig at besøge, for derved at erfare, om hand selv sit Arbejde forretter.

7. Naar

7.

Naar en fremmed Mester ankommer her for at nedsette sig, og beviser at hand paa et andet Stæd allerede har været Mester, skal hand ikke være pligtig at forfærdige noget Mester - Stykke, men naar hand har taget sit Borgerskab, og betaler foransorte Indskrivnings-Penge, skal hand uden Modsigelse i Lauget indtegnes, og derefter have Frihed tillige med andre deri værende Mestere, saaledes, som hand best veed og kand, sig at ernære.

8.

Paa det og at Gørtlerne kand have desbedre Ustref og Næring paa hvis de her forarbejde, og Professionen desto meere kand tiltage og opkomme, da skal det gandske være alle og enhver, det være sig andre Handverks Mestere eller og andre uberettigede Personer under hvad Navn og Skin det end maatte være, forbuden enten et eller andet slags nyt giort Messing Arbejde støbt eller u-støbt, forgyldt eller forsolvet med videre, som til ovenskrevne Profession med rette alleene tilhører, at forfærdige eller til nogen paa Torvene uden eller inden for deres Boder udi deres Stuer eller Kieldere eller og paa andre Stæder i Staden at falholde, findes nogen herimod at handle, da staa det Olsdermanden frit for deslige Bahre i Rettens Betienteres Overværelse at anholde, og paa behørig Sted til nærmere Paakiendelse af Magistraten at hensette. Men hvad de fremmede Bahre angaaer, som Kræmmerne lade komme og her falholde, da bør Tolden deraf, i Følge af Bores Allernaadigste Placat af 15 Junii 1739 rigtigen med 20 pro Cento erlægges. Og skal det, som her forarbejdes, paa det samme fra fremmede kand kiendes, af enhver Mester i Lauget, for saa vidt stemples kand, med et sært og kiendelig Stempel merkes.

9.

Gørtlerne skal herimod være forpligtede at giøre for billig Priis got og forsvarlig Arbejde, at deres Arbejde kand staae sin Prøve imod hvis, som paa fremmede Stæder bliver forfærdiget baade i Godhed og Priis, saa at den Kiøbende ikke skal have Marsag enten over Prisen eller Arbejdet at klage, og hvis det ikke er forsvarlig giort, straffes derfor efter Forordningen om Laugene af 23 Decemb, 1681 den 7 Artikel.

10.

Bliver noget Arbejde, som ikke bør være felles for heele Lauget, hos nogen Mester bestilt, og derom fuldkommen Accord sluttet, da maa ikke nogen Laugs-Broder hemmelig eller aabnbare ham deri Indpas giøre under 4 Rdlr. Straf til Laugs Caslen. Hvorimod enhver Mester, som Arbejdet fortinget haver, samme ligeledes under vedbørlig Straf forsvarligen og til belovede Tiid bør forfærdige.

11.

Ingen Mester eller Enke maa antage andre Dreng i Lære end af Bores egne indfødde Undersaatter.

12.

Naar nogen Dreng begiver sig til nogen Mester, Gærtler-Professionen at lære, da maa Mesteren have hannem hos sig en Maaned paa Forsøg, om hand er beqvem til Professionen at lære, og ere de da med hinanden paa begge Sider tilfreds, da skal skriftlig Contract imellem Mesteren og Drengens Paarørende oprettes, og i Oldermændens Bog strax indskrives, nemlig for Dreng udi 5 Aar, om hand giver Penge, men giver hand ingen Penge, da tiene 6 Aar eller flere efter hans Alder og Begrebs Beskaffenhed; forsømmer Mesteren hannem, som forbermeldt, at lade indskrive eller tillige at antegne hans Fødsels Sted, da bøde derfor til Laugets Fattige 4 Rdlr., og nyder Oldermænden for Umagen af hans Ind- og Udskrivning efter Bores Allernaadigste Forordning af 6 Maji 1682 den 10 Artikel; naar Drengen, som før er rørt, haver udtient, maa hannem ikke vegres at blive Svend, om hand er dygtig, samt meddeeles Lære-Brev, mens dersom derom tvistes, da haver Oldermænden med de 4re ældste Mestere derpaa at kiende, om hand til Svend bør antages; Ellers haver Drengens Lære Mester saavel som Drengen selv udi hans Lære-Aar at iagttage nestovenstaaende Allernaadigst udgangne Forordning.

13.

Skulde ellers nogen Dreng imedens hand staa i Lære uden lovlig og tilstrekkelig Aarsag forlade sin Mester, da bør hans Forlovere anvende all Gliid Drengen igien at tilbage forskaffe, som da

da sine Lære-Åar paa nye skal begynde, ligesom hand aldeles ikke dermed tilforn havde gjort Begyndelse, men vil han endda sin Skyldighed aldeles ikke efterkomme, men heller forspilde den allerede af ham udstandene Lære-Tiid, da bør hand gandske af Laugs-Protocollen udsettes.

14.

Naar en Lære Dreng sine Lære Åar haver udtient, saa hand er kiendt dygtig for Svend at være, da skal hand af den Mester, hand har udstaaet sin Lære hos, meddeeles sit rigtige Lære-Brev, hvorefter det da staaer ham frit for at tiene hos hvilken Mester i Lauget hand vil, om hand ikke vil reyse, eller og at forblive, hvor hand haver udlært; Men ingen enten fremmede eller de, som her tient og lært haver, maa paa Gærtler Professionen for Mester i Lauget indtages, med mindre hand haver tient som Svend, enten her eller udenlands i Fire Åar, og derforuden endnu i et Åar udstaaet sit Mester-Åar hos en Mester eller Enke her i Lauget, i hvilken Tiid hand skal forestaae sin Mesters Arbejde, som hand selv agter at tilsvare; Men derimod maa ingen her, udlærde paa andre Stæder, lade sig giøre til Svend, saafremt de ikke ved Hiemkomsten vil efter Allernaadigste Forordning af 28 Octob. 1684 være forpligtet til at tiene for Dreng paa nye igien i tre Åar, i fald det dem bliver overbevist.

15.

Naar en Mester ved Døden afgaar, og haver en Dreng udi Lære, som ikke haver udtient, da bliver Drengen hos Enken efter den med hendes Mand oprettede Contract, om hun Professionen ved Svenne fortsætter, men overgiver hun Professionen, da skal hand forblive udi de resterende Lære-Åar hos hvilken Mester hannem af Oldermændene med Drengens og hans Forloverses Samtykke bliver anordnet indtil hans Læres Udgang, hvo herimod handter, giver 4 Rdlr. til Laugets Fattige.

16.

Og som Mesterne i Lauget giver tilkiende, at de gandske saa og snart ingen Svenne fra fremmede Stæder skulde kunde bekomme af Aarsag, at de ey her udi Landene skal kunde paa Gærtler Professionen reyse, fordi at de Mestere, som boe udi nogen
Kiøb-

Kiøbstæd i Danmark og Norge ere saa faa, at de ikke imellem sig nogen Laug kunde oprette, hvorover deres Svenne og Dreng, som hos dennem lært haver, ikke paa andre Stæder for dygtig antaget vorder, og fremmede Svenne derfor ikke heller hos dem ville søge Arbejde, hvoraf forarsages at fast ingen fremmede Svenne her til Landet kommer, hvorover Mesterne her i Staden formedelst Mangel af Svenne ofte i deres Haand, verkes Fortsettelse stor Forhindring lider, da for sligt at forekomme saavel som de Svenne og Dreng til Befordring som hos Mesterne i Stæderne her i Danmark og Norge Professionen lære, at de baade her i Staden saa og paa fremmede Stæder fand passere, og iblant Mestere og Svenne for dygtige og gode antages, maa alle de Mestere, som nærer sig af Gørtler Professionen i Danmark og Norge, og deres Profession tilbørligen lært haver, her udi Gørtler Lauget indtages, naar de hos Magistraten og Lauget her i Staden derom giøre Ansøgning, og tilligemed Attest fra det Stæds Magistrat hvor de ere boendes bevise, at de der ere Borgere og Professionen bruger; Paa samme Maade antages i dette Laug de som sig herefter i de andre Kiøbstæder i Børes Riger paa denne Profession vilde nedsette, dog at de med Attest fra hver Stæds Øvrighed bevise ey alleene, at de lovligen have vundet deres Borgerkab, men endog at de for dem have fremviist et forsvarligt Mester Støkke bestaaende af de Postter, som foregaaende 6 § ommelder. Ved Indskrivelsen betale deslige uden Byes Mester til Lauget her 2 Rdlr. og til Oldermanden 1 Rdlr., hvorefter saadanne Mestere skal nyde Laugets Rettighed og Frihed med Dreng at lære, hvilke, naar de antages, her i Laugs-Bogen efter skriftlig Anmodning til Oldermanden, og imod 2 Mark derfor til hannem at erlegge, skal indskrives, samt siden igien udskrives, og naar de udlært have, og erholdet vedkommende Mesters Lære-Brev, bør de for dygtige Svenne passere, lige ved Kiøbenhavn's Svenne.

17.

Siden det her i Staden saavel som Udenlands har været og endnu er brugeligt, at Svenne arbejnde Ugeviis, og efter Døftgelse 14 Dage forud kunde qvittere, naar de ville, ligesom det
og

og paa Mesternes Side skeer, saa skal det fremdeles og derved have sit forblivende, dog at den qvitterende Svend naar hand en vil reyse, anmelder sig hos Oiddermanden med rigtig Beviis og Af-skeed, som fører den Anstalt for ham hos den ældste Svend, eller saa kaldede Orten Svend til at omskikkes efter Tour og Professionens Maade udi et andet Verksted at nyde Arbejde, og hvis hand ikke da nogen Steds maatte behoves, da at reyse; Paa lige Maade forholdes det, om nogen fremmed Svend skulde reysendes ankomme, naar hand først foreviser hos Oiddermanden rigtig Lære-Brev og anden lovlig Beviis, førend det hannem tillades nogen Mesters Verksted at betræde; Naar ellers en Svend haver arbejdet hos en Mester i 14. Dage, saa skal Mesteren betinge Ugeløn med hannem efter almindelig Maade og Skik saa vel her som andre Stæder.

18.

Naar nogen Mester i Lauget maatte reyse fra Staden og tager sin Boepæl anden Steds og bliver Uar og Dag borte, da i fald hand det ikke, for hans Bortreysse, haver havt med Magistratens og Laugets Minde, maa hand, om hand igien kommer, ikke igien søge sit Sted i Lauget, førend hand Magistraten og Lauget tilfreds stiller.

19.

Ligesom det er og bliver enhver Mester eller Mesters Enke tilladt at forskrive og holde saa mange Svenne, som til enhver Nærings Fortsettelse behoves, saa maa ingen holde, antage eller benytte sig af andre; Haandverks Svenne, Bonhaser, Fuskere eller og andre u-berettigede Folk under hvad Navn det være maa, som ikke lovlig kan bevise Gærtler Professionen ærlig at have lært, og som Svenne ere indskrevne, endskiont de af demnem udi deres Profession sig kunde benytte, efterdi saadant i Tiiden lettefægen kunde geraade til Laugets egen Skade og Fornærmelse af Fuskere og Bonhasere; hvilken Mester eller Enke, som herimod forseer sig, og nogen af deslige omrørte, og uden for Lauget værende Personer antager og holder, bør for hver Uge af enhver saadanne Personer, som i deres Arbejde ere staaende, give til Laugets Fattige 12 Stilling Danske. En heller maa nogen Mester eller Enke enten forlokke, eller hemmelig til sig drage sin Laugs

B

Bro.

Broders Svend eller en, som snart har udkært, under 10 Rdlr. Straf til Laugets Fattige, skeer det med een paa prøve staaende Dreng, da bøde ligeledes 4 Rdlr. og dog ikke beholde ham.

20.

Svenne og Dreng skal bevise deres Mestere og Mesterinder Rydighed, og i rette Tid indfinde sig udi deres Mesters Verksted om Sommeren fra Paaske til Michaeli; Morgenen Kl. 5 og der forblive indtil om Aftenen Kl. 7 slet, og om Vinteren fra Michaeli til Paaske, Morgenen Kl. 6 og indtil Aftenen Kl. 10 slet ved sit Arbejde, og det med Forsigtighed og Troskab forrette, saa maa og ingen giøre nogen fri Mandag eller andre Dage, hvorved de om Ugen kunde tage sig nogen Dræsløshed til, saa deres Mesters Verksted og Arbejde derover skulde lide nogen Sinkelse, med mindre Mesteren dertil dennem haver givet Tilladelse, men de skulde til rette Maaltid og Sove-tiid i deres Mesters Huus dennem ædruelig og skikkelig indfinde, saa at Mesteren kand have sine Døre lukte Kl. 9 om Vinteren og Kl. 10 om Sommer Aften, saa maa og ingen Svend komme beskientet paa hans Mesters Verksted og Arbejde, eller med vred Hu opsette sig imod sin Mester eller Hustrue, men hand bør dennem hørsommelig besegne paa alle Tider og Steder alt under Straf efter Forordningen af 6 Maji 1682.

21.

Naar nogen Mester ved Døden afgaaer, er det hans efterlatte Hustrue u-formeent Professionen med Svenne og Dreng at fortsætte, saalenge hun sidder u-gift og sig ærligen forholder.

22.

Derfom nogen Svend eller Dreng overbevises uden hans Mesters Minde og Samtykke, at besatte sig med sin Mesters Arbejde eller at tilvende sig noget af det, hand kand have paa Arbejdet, da skal hand betale i Straf til Laugets Fattige for hver Gang 4 Rdlr., og derforuden betale sin Mester den tilsoyede Skade dobbelt.

23.

Hver Mester skal ugentlig give 4 Stilling Danske, som den yngste Mester hver Fierding Aar skal affordre, og legge i Laugets Fattiges Bøsse, som skal staae i Oldermændens Huus, hvilken med

med trende differente Laase skal findes forsynet, hvortil han haver den ene, den ældste Bisiddere den anden, og den yngste Mester den tredie Noget, og skal samme Penge anvendes til de Syge og Nødtorftige Mestere i Lauget, og derfor gøres Rigtighed af Oldermænden.

24.

Ligemaade skal enhver Svend give Ugentlig 2 Skill. Danske, som kaldes Tiide-Penge, hvilke Mesteren skal indeholde af sin Svends Fortienneste, og levere den paa Uffordring en hver Maaned til den saa kaldede Oldtgesell, eller ældste Orten-Svend, og af ham legges i deres Laugs-Fattiges Bøsse, som skal staae i Oldermændens Huus, hvortil han skal have Noget, og den ældste og yngste saa kaldede Orten Svenne tvende andre, hvoraf skal tages saa meget, som kand behøves til at hielpe de syge Svenne med i deres Sygdom, eller om de døer og selv ingen Formue efterlader, de da kand blive til Jorden skiffeliggen bestedigede, dog dersom nogen syg Svend, som saadan Hielp nydt haver, kommer til hans Forlighed igien, skal hand det efterhaanden, som hand noget fortienner, igien i Bøssen indlægge.

25.

De Bøder, som i Gærtler-Lauget forbrydes, og Lauget tilkommer, skal Oldermænden oppebære, og dennem forvare i Laugets Bøsse, hvoraf de siden til de Nødtorftige, naar forneden gøres, skal anvendes, i Anledning af den foregaaende 23 Art. videre formeldende, dog at hand derfor ved Ustrøddelsen altid aflegger vederlig Rede og Rigtighed.

26.

Skulde nogen Mester eller Svend finde sig besøyet til nogen Klagemaal at føre, da skal saadant Oldermænden først tilkiende gives, som straxen haver at overveye om Sagen er af den Besskaffenhed, at Lauget derom skal samles, og her da den, der haver været Uarsag til Laugets Samling, betale 4 Rdlr. til Laugets-Cassa.

27.

Skulde der forekomme nogen Twistighed af saa stor Betydning, at Parterne ikke med Laugets Uffhandling finder sig fornøyet; Da skal Sagen af den til Lauget beskikkede Raadmand forhøres, og af hannem søges at bielegges, men skulde Parterne i saa

Maad

Maade ikke være at tilfreds stille, da indstevnes den for Magi-
straten, som der udi lovligen haver at kiende og dømme.

28.

Naar nogen Mester, hans Hustru, Børn, Svend, Dreng
eller Pige ved Døden maatte afgaae, da skal Oidermanden lade
tilsige saa mange af Lauget som behøves efter ordentlig Omgang at
bære Liget til Jorden, og er der nogen som for Alder og Svagheds
skyld kand ikke bære, da maa de forbiegaaes, hvo ellers herimod
gior, og sidder overhorig bøde hvergang i Rdlr.

For det øvrige, som ikke expresse i disse Girtler-Laug- Articler er
bleven ommeldt, forholdes det efter den om Laugene Allernaadigst
udgangne Forordning af 23de Decembris 1681. Og hvad Sven-
ne og Drenge er angaaende, da efter den om dennem Allernaadigst
udgangne Almindelige Forordning af dato 6 Maji 1682 i al-
le Maader; Thi byde og befale Vi hermed Allernaadigst Vores
Præsident, Borgemeistere og Raad, Politie-Mesteren udi Vores
Kongelig Residentz-Stad Kiebenhavn, samt alle andre Vedkom-
mende, som disse Articler, under Vores General-Lands Oecono-
mie og Commerce-Collegii-Seigl tilskikket vorder, at de den-
nem paa behørige Stæder, til alles Efterretning, strax lader læse
og forkynde, og siden derover alvorligen holde; Givet paa Vort
Slot Friderichsborg, den 3^{die} Novembris Anno 1741.

Under Vor Kongel. Haand og Signet.

Christian R.

Aaret 1736 begyndte Gørtlerne i København, der den Gang talte 18 Mestre, at slutte sig sammen, og Aaret efter, altsaa 1737, blev deres „Societet“ godkendt af Magistraten, der konfirmerede nogle Regler for det. — Ordlyden af Reglerne er vi desværre ikke i Besiddelse af, men gennem Professor C. Nyrops Bog „Haandværkerskik i Danmark“, — hvorfra Oplysningerne i det efterstaaende er hentet — ved vi, at de Gørtlere, som ønskede at blive optaget i „Societetet“, maatte gøre et Mesterstykke efter nærmere fastsatte Regler.

Hvor betydningsfulde disse Regler var ved Optagelse i Gørtlernes Sammenlutning, viser sig bl. a. derigennem, at en Mand i 1738 nægtedes Ret til at ned sætte og ernære sig som Gørtler i København, fordi han ikke havde gjort det i Reglerne fastsatte Mesterstykke. Sagen forelagdes Kongen til Afgørelse, og Magistraten blev i den Anledning aføsket en Erklæring, hvori det udtaltes, at Magistraten netop havde konfirmeret Gørtlersocietetets Regler, fordi det tidligere eksisterende Forhold, hvorefter enhver, der opfyldte Betingelserne for Borgerskab, kunde blive Gørtler, havde vist sig at være skadeligt for Faget. Der var navnlig i den senere Tid opstaaet flere Gørtlere, end Byen behøvede, og Arbejdets Kvalitet var synligt nedadgaaende. Derfor havde Magistraten ment, at det var rigtigst at binde Borgerskabet i Gørtlerfaget til det i Reglerne fastsatte Mesterstykke; og derfor holdt den for, at den paagældende Ansøger ikke burde have Lov til at blive Gørtler. Magistraten fik Medhold i disse Betragtninger, og Manden fik ikke Gørtlerborgerskab.

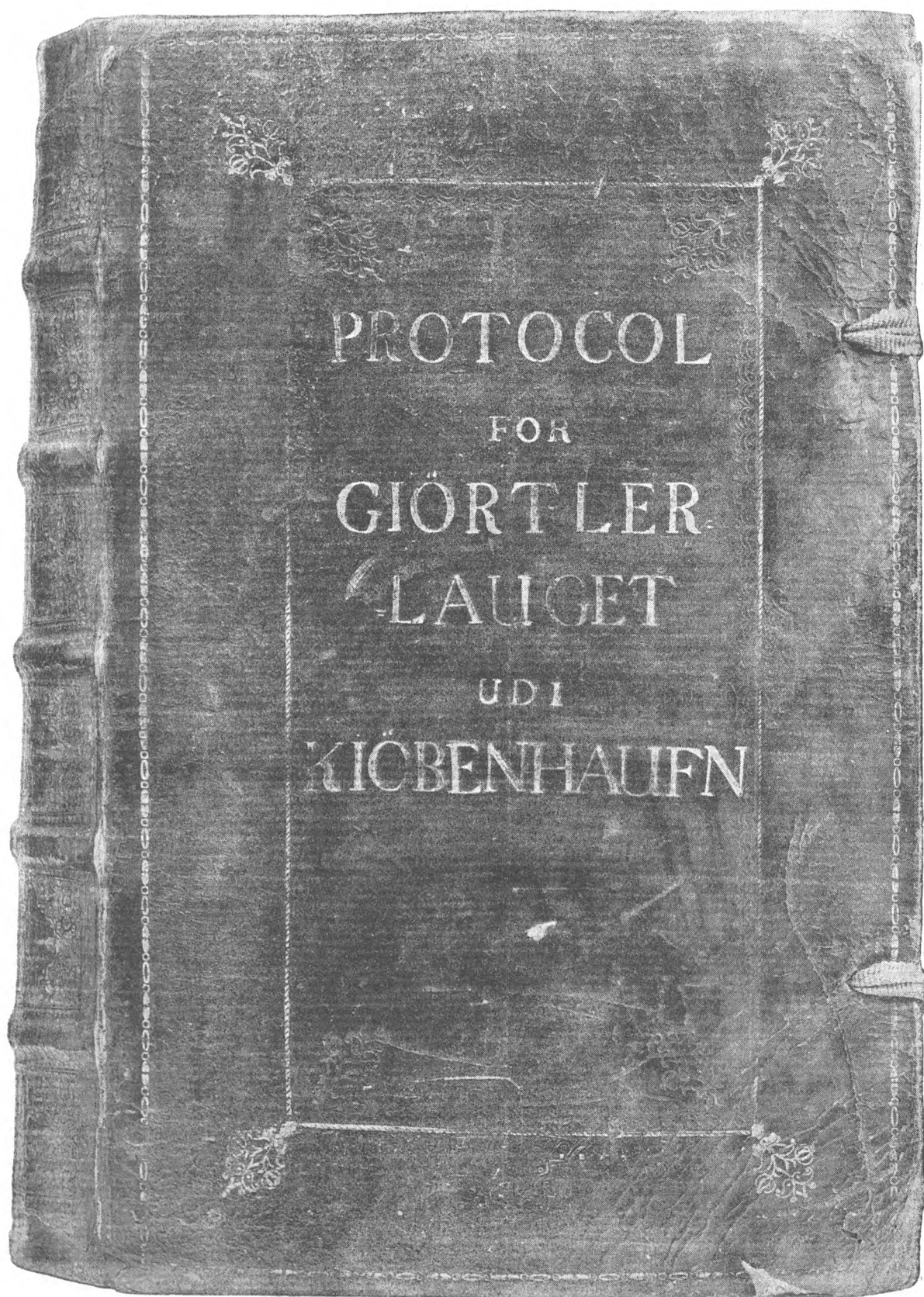
Som nævnt havde Magistraten konfirmeret Gørtlersocietetets Regler, en Handling, som ellers laa i Kongens Haand. Og da dette i Anledning af Sagen med Gørtleren, som ikke kunde optages i Societetet, kom Majestæten for Øre, fik Københavns Magistrat en alvorlig Reprimande for at have optraadt paa egen Haand og for at have tiltaget sig Rettigheder, som kun den Allerhøjeste Myndighed havde.

I et i denne Anledning udstedt kongeligt Reskript udtales det, at Magistraten for Fremtiden ikke maatte understaa sig i „nogen saadan Anordning, som kan have Hensigt til Lav at forfatte, medmindre I derom først har indhentet vor allernaadigste Approbation.“

Kongemagten vilde have Haand i Hanke med Haandværkerne; paa den anden Side vilde disse gerne have Kongemagtens Godkendelse. Den betød jo noget mere end Øvrighedens.

Reprimanden synes at have bevirket, at Gørtlerne hurtigst muligt søgte deres Regler kongelig konfirmerede, og dette skete d. 3. November 1741, hvor Laugsartikler for Gørtlere udi Den Kongelige Residentz-Stad i København blev undertegnede af Hans Majestæt Kong Christian d. Sjette paa Friedrichsborg Slot.

Et Eksemplar af Laugsartiklerne er endnu i Gørtlerlaugets Besiddelse og frembyder et meget interessant Tidsbillede af Mesterens Stilling til Øvrigheden og Borgerskabet, Svendenes og Lærlingenes overfor Mesteren og endelig Mestre-

PROTOCOL
FOR
GIÖRTLER
LAUGET
UDI
KIOBENHAUFN

Bindet af Görtlerlaugets Protokol.

nes Pligter og Rettigheder i Forholdet til deres Laug; det kan ikke undre, at man ved Gennemlæsningen af Artiklerne uvilkaarlig fristes til at drage Sammenligning mellem hine og vore Tider. Vel er vi underkastet en omfattende Organisering af snart alle Foreteelser i det daglige Liv, men en Organisation som den, der skabtes gennem Laugene og de indenfor disse gældende Regler og Artikler, var ikke mindre bindende og forpligtende for Fagets Udøvere og dem, der tilknyttedes Mestrene som Arbejdere og Lærlinge i Faget.

Gørtlerlauget var oprindeligt, som Følge af Fagets Karakter, og har altid været et sammensat Laug. Det optog saaledes baade Gørtlere, Gelbgiesere og Klokkestøbere m. fl.

Et saadant sammensat Laug var ikke særlig velanskrevet eller anerkendt indenfor de øvrige Haandværksfag, fordi forskellige indgribende Traditioner og Skikke, som i Laugstiden gjaldt for det enkelte Fag, indenfor den snævrere Kreds af Haandværkere, der øvede samme Haandværk, og som gav sig synligt Udslag i den saakaldte „Zünfft“, ikke ret kunde udfolde sig og herske indenfor en Samling Haandværkere, som udførte forskelligartet Arbejde. Det var i de Tider en given Sag, at Haandværkets Ære for en Haandværker kun kunde være knyttet til eet Haandværk, nemlig det han udøvede; og Zünften er netop Indbegrebet af Haandværkets Ære, og ogsaa om vi saa maa sige Haandværksorganisationens mystiske Magt til, gennem Traditioner, Skikke og Ritus at knytte Fagfællerne sammen med et meget stærkt om ogsaa et meget snævert Baand.

For Fagets ydre Anseelses Skyld vilde Gørtlerne gerne have andre end Gørtlerne med i deres Societet. Da de fik deres Laugsartikler, mente de, at der var Raaderum for Agitation, ja, maaske endog for Pres overfor de udenforstaaende paa dette Omraade.

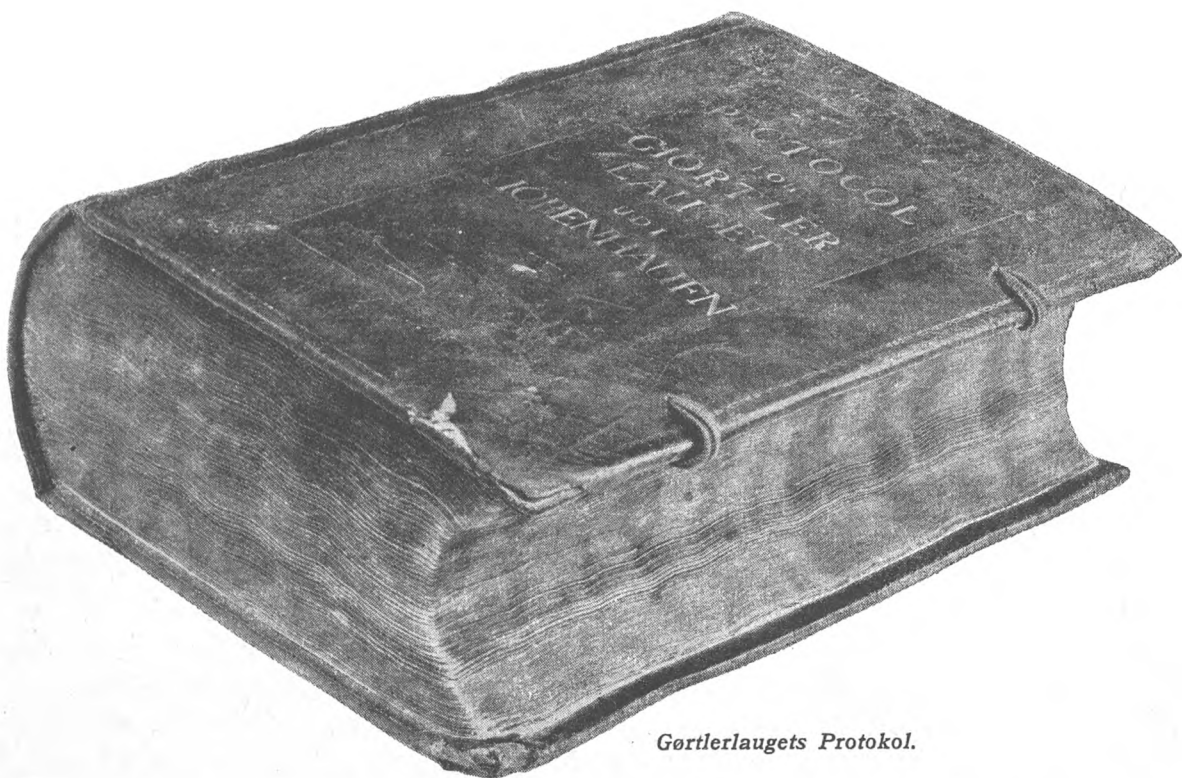
Frivilligt havde Messing-Bækkenslageren Peter Klemp i 1737 sluttet sig til dem.

Klokkestøberen Grof-Rothgieseren Henrik Tessin vilde derimod nødig lade sig optage, men da Lauget i Henhold til Artiklerne havde Eneret til at gøre Kakkellovns-Piller, Kakkellovns-Kapper, Mortere, Strygejern, Lysestager og Lysekroner m. m., altsammen Arbejder som Tessin fortrinsvis fremstillede, lod han sig indskrive i 1742 „videre Dispyt med Lavet at forekomme“.

Gelbgieseren Paul Henrich Rösche derimod var absolut ikke villig. Overfor ham maatte Lauget formelig bruge Magt. Han var „zünfftig“ i udenlandske Gelbgieserlaug, hvorfor han ikke vilde, og heller ikke kunde, indtræde i Gørtlerlauget. Efter en Proces endte det dog med, at han maatte bøje sig. Han blev Medlem i 1744.

Men det hævnede sig paa sin Vis: Zünften, Haandværksskikkene og Traditionerne gjorde sig efterhaanden gældende, og her førte Svendene an.

Allerede 1739 hører vi om Gørtlernes Ørtensvende (de Svende, der sørger for de fremmede Svendes Fortæring og Modtagelse), og samme Aar faar de baade en Lade „med Foderal“ og en Velkomst af engelsk Tin. Ikke saa snart er Gørtlernes Societet blevet et Laug, før der bevilges Svendene et Herberg, hvor der hver fjerde Uge holdes Skjænk-Mandag, og hvorfra Ørtensvendene skulde omvarte d, v. s. omskikke Svendene. I det hele taget maatte de paa Herberget „øve deres sædvanlige Hantværks-Gewohnheit, saa længe de ved samme opføre sig, som ske bør, uden nogen ringeste lovstridig eller unyttig Ceremonie“. Svendene var altsaa „zünfftige“, og Mestrene kom ogsaa med. 1746 sendte Lauget ærlige Geburts-

Görtlerlaugets Protokol.

attester for alle dets Medlemmer, ledsagede af ikke mindre end 100 Dukater, til Görtlerlauget i Stockholm, som derefter „inkorporerede“ det som zünfftigt. Og nu synes alt at være gaaet roligt lige til Oldermandsvalget i 1773.

Lauget indstillede i Henhold til Laugsartiklerne 3 Mestre, mellem hvilke Magistraten skulde vælge Oldermænden. Som Nummer 1 og 2 var indstillede to Görtlere og som Nummer 3 en Klokkestøber. Ingen havde tænkt, at den sidstes Opstilling betød det mindste; han var sat paa Listen med kun een Stemme, og det endda en Gelbgiesers. Desuagtet gik Magistraten hen og valgte ham til Oldemand, hvad der fremkaldte stor Bevægelse.

Lauget hævdede, at overalt i Europa tilhørte Klokkestøberne, Gelbgieserne og Görtlerne, tre forskellige Laug, der „hver søgte sit“, og Görtlersvende omgikkes ikke Gelbgieser= eller Klokkestøbersvende og Følgen af, at en Klokkestøber var blevet Oldemand for Görtlerlauget, vilde være den, at ingen Görtlersvend herefter ønskede at arbejde i det. Oldermænden kunde endvidere ikke give dem noget gyldigt Lærebrev, Bevis eller Kundschaft; naar de kom til andre Steders zünfftige Görtlerlaug, vilde de blive straffede, og de Udlærte her fra Landet maatte først staa i Forbundt i Udlandet, ligesom ingen fremmede Svende vilde komme hertil; de 500 Rdr., som Lauget havde udgivet for at faa den Grusz og Rettighed, som man havde andre Steder, var spildte, idet den nyvalgte Oldemand Klokkestøber Troschell hverken kunde modtage eller give Görtlergruszen; han havde nemlig „indkøbt“ sig som Mester i Klokkestøber=Lauget i Nürnberg, og var saaledes ikke nogen „ægte“ Görtler.

Bølgerne gik højt, men Magistraten lod sig ikke rokke, den blev staaende ved det en Gang trufne Valg, og Mestrenes stærkt oplussende Zünft sank efterhaanden sammen igen.

Görtlerlauget vedblev at bestaa som det sammensatte Laug, det i Virkeligheden var, med Klokkestøber Troschell som Oldemand, lige til han i 1783 afgik ved Døden.

Hvorledes Görtlerlauget i de følgende Aar har virket saavel udadtil overfor Øvrigheden og Borgerskabet som indadtil overfor Fagets Mestre, er det, gennem den eneste Kilde, foruden Professor Nyrops Omtale af Görtlerne i de allerede

omtalte Aar, der har staaet til Raadighed for os, nemlig den gamle Laugsprotokol, ikke let at danne sig et Billede af. Positivt ved vi dog, at Lauget foruden sine Artikler, udstedte af Hans Kongelige Majestæt, havde en Lade, en Velkomst, en Fane og en Protokol, hvori Optegnelserne fra Laugssamlingerne indførtes af den Tilforordnede fra Københavns Magistrat, som overværede disse Møder.

Man har af Optegnelserne i Protokollen det Indtryk, at netop Laugets sammensatte Karakter har fremkaldt Vanskelighederne for at samle alle Gørtlerfagets Udøvere indenfor Lauget, og dermed var Betingelserne for at skabe og opretholde en stærk Mesterorganisation i Virkeligheden heller ikke til Stede.

Hertil kom naturligvis den Udvikling, som hele Haandværket og dermed ogsaa Laugsvæsenets Stilling i Aarenes Løb blev undergivet, og hvorved de gamle Traditioner, de gamle Skikke og den eksisterende Ritus efterhaanden blev mere og mere udflydende.

Gørtlerlauget, som i 1741 stod som et forholdsvis anseeligt Laug med 19 københavnske Mestre, talte ca. 100 Aar efter — omkring 1850 — kun 12 Medlemmer. Omkring 1865 talte Lauget kun 10 Medlemmer, og i 1868 var Tallet sunket til 7.

En medvirkende Aarsag hertil var naturligvis Hæringsloven af 1857, som ophævede Laugenes Privilegier, og som dermed ogsaa løste de Baand, der bandt Haandværkerne sammen — eller i alt Fald slappede dem betydeligt.

Gørtlerlaugets gamle Lade.

Der var ganske vist en Ting, som i disse Aar alligevel bandt Gørtlerne noget til Lauget, og dette var Udsigten til at kunne blive delagtige i Friboligen i Stiftelsen for gamle Haandværksmestre og deres Enker i trange Kaar.

Denne Stiftelse oprettedes i 1835 og havde først til Huse paa Hjørnet af Filsofgangen og Ny Kongensgade (der, hvor nu Arbeidsgiverforeningens Bygning ligger). 1837 erhvervede Gørtlerlauget sig en Fribolig i Stiftelsen, hvortil Lauget skulde betale 9 Rigsbankdaler hvert halve Aar, hvilket Beløb det voldte Besvær nok at udrede af Laugets Midler.

Men dette var naturligvis ikke nok til at holde Gørtlerne sammen og langt mindre til at skabe Tilgang af nye Medlemmer til Lauget.

Derfor ser det hele ogsaa ret trøstesløst ud, da Lauget Torsdag d. 17. Januar 1878 holdt sin halvaarlige Forsamling i Oldermænd J. Hinrichsens Bolig, Dronningens Tværgade.

Denne Gørtler Laugs Protocol

Denne Gørtler Laug er et af de gamle og ældste i Danmark og er et af de mest berømte i sin Art. Det er et af de mest velordnede og velregulerede Laug i Danmark og er et af de mest velberedte og veludrustede i sin Art. Det er et af de mest velordnede og velregulerede Laug i Danmark og er et af de mest velberedte og veludrustede i sin Art.

De i Overhaupts Rødens Højs Mestere og Eufeter!

1. H. J. Overmanden H. Hans	11. L. Peter Seyer
2. L. Hendrich Jessing	12. L. Agnequin
3. L. Agnequin	13. L. Hendrich Bertelsen
4. L. Johane Reisenhoff	14. L. Svul Hendrich
5. L. Frederich Holst	15. L. Stentzel
6. L. Kasmius Moller	16. L. Johane Martin
7. L. Hans Jacob Knudsen	17. L. Andreas Klempe
8. L. Conrad Hendrich From	18. L. Nicolaj Klempe
9. L. Johan Christian Bruun	19. L. Christian Gretz
10. L. Johan Christian Hoffmann	

De i den Højs Mestere af Provincierne!

1. L. Svart Sorensen

Andet Blad af Gørtlerlaugets Protocol med Medlemsfortegnelsen fra 1749.

Der staar følgende i den gamle Protokol om dette Møde:

„Da der har vist sig en Utilfredshed siden Laugets Ophævelse af Mestestykker, med at betale Kontingent til Lauget, og Kassebeholdningen, Kroner 142.— med de 800 Kroner i Obligationer ikke kunde dække Udgifterne, som Stiftelsen fordrede, var jeg heldig at sælge vor gamle Lade; for den Kassebeholdning, der derved blev, købtes en Obligation paa 200 Kroner, saa at jeg nu er i Besiddelse af 1000 Kroner i Obligationer; da nu Stiftelsen fordrer 42 Kroner om Aaret, og Renten ikkun er 40 Kroner, betaler jeg selv foreløbig af min Kasse de 2 Kroner for at undgaa det Ubehagelige ved Optrængen.

J. Hinrichsen
Oldermand for Lauget.“

Her oplyser Oldermændene altsaa, at han har set sig nødtvunget til at sælge det mest værdifulde, som Lauget ejede, nemlig Laden.

Laden, der i sig selv indebar Laugets Zunft, dets Historie, dets Traditioner og Skikke.

Naar Mestrenes Forsamlinger aabnedes, blev Laden sat paa Bordet, og de gamle Beretninger siger, at i samme Øjeblik den aabnes, „da skal sig Enhver ærbødigen indstille med god Besked i Ord og Gjerning, uden Sværgeren, Banden, usømmelige Ord, Ulyd eller andre utilbørlige Forhold under Straf efter Oldermændens og Bisiddernes Sigelse.“

Den aabne Lade repræsenterede Laugets Højhed, den lyste Fred over sine Omgivelser.

For at skaffe sig de fornødne Midler til at opretholde Laugets Bolig i Stiftelsen, sælger Oldermændene Laden. Hvem der var Køber, ved vi ikke; Beløbet, han har faaet for Laden, er ingen Steder opnoteret, men efter hvad der fremgaar af Protokollen, synes det at have ligget omkring 50 Kr.

(Senere da Lauget blev fornyet, stiftede man et Legat med det Formaal for Øje at tilbagekøbe Laden, der nu beror i Nordiska Museet i Stockholm, men Museet har trods flere Henvendelser udtalt, at man ikke agter at skille sig ved Laden. Den er formentlig derfor uerholdelig.)

Man skal saavist ikke dømme Oldermænd Hinrichsen, der foretog dette Skridt for at bevare Frihøvdigheden i Stiftelsen for Laugets tilbageblevne Medlemmer, for strængt.

Man maa jo tro, det har været svære Tider for Gørtlerfaget og dets Udøvere, og under denne Synsvinkel maa man betragte det skete. Hellere sikre sig og sine for Fremtiden end leve paa Mindre om Styrke og Storhed.

Og saa i 1891 kommer Oldermænd J. Hinrichsens Død, der højtidelig protokolleres, ligesom ogsaa Valget af hans Søn Wilh. Hinrichsen til Oldermænd fastslaaes.

I samme Protokollat nævnes, at de tilstedeværende kontrollerede Laugets Kassebeholdning, i hvilken befandt sig to græske Obligationer à 500 Francs. Hvorledes den hidtidige Obligationsbeholdning, der Aar efter Aar var vokset gennem Laugets Overskud og Renterne, og som i 1878 efter Salget af Laden opgjordes til 1000 Kr., er blevet ombyttet med de græske Obligationer, kan vi ikke give Oplysninger om, idet der intet nævnes om denne Sag i Laugprotokollen.

(De græske Obligationer har Lauget haft liggende i Kassen i alle de senere Aar. Til at begynde med gav de Renter som sædvanlig, men under Verdenskrigen 1914—1918, hvor alle Forhold omvæltedes og ændredes, og i de derefter følgende usikre Aar, betragtede Lauget Obligationerne som temmelig værdiløse, indtil man i Aaret 1929 solgte dem, og de indbragte et Beløb af Kr. 500,68 + Renter 180,62 ialt 681,30 Kr.)

Saa er den gamle Protokol tavs i 10 Aar, indtil den d. 22. Marts i Aaret 1901 indeholder følgende Bemærkning:

„Undertegnede Oldermænd Hofgjørtler Wilhelm Ferdinand Hinrichsen optager herved Gjørtlermester Johan Jacob Phillip Pettersen som Laugsmester, og fremtidig efter min Død eller fratræder, i mine Rettigheder som Oldermænd.

Kjøbenhavn d. 22. Marts
1901.

Kgl. Hofgjørtler
Oldermænd
W. Hinrichsen.“

Hermed er i Virkeligheden Opløsningen af det gamle Gørtlerlaug forud fastslaaet. Kun to Gørtlermestre er tilbage som Medlemmer af Lauget. Den ene som Oldermænd stadfæster, endnu 4 Aar forinden sin Død, at den anden skal følge ham som Oldermænd — og være det eneste Medlem af Lauget; og saa skulde „Gürtlerlauget udi Den Kongelige Residentz Stad Kjøbenhavn“, naar han var død, ophøre at eksistere.

Det skulde hvile paa Minderne om Haandværkets Stortid indenfor Borger-skabet baade ude i Europa og her i Danmark. Den nye Tid med alle sine forrykte Ideer skulde ikke gribe forstyrrende ind paa de Omraader, hvor Laugstankerne var de herskende og bærende indenfor Haandværksfagene.

Gørtlerlauget skulde uddø med det sidste Medlem, Gørtlermester Johann Petersen.

Imidlertid gik det ikke saaledes.

Gørtlerlaugets Oldermænd 1738—1930.

22. 9. 1738.	Friderich Holst.	7. 10. 1820.	J. C. Løchte.
13. 12. 1741.	Rasmus Müller.	2. 11. 1822.	L. Gerber.
27. 4. 1744.	Hans Dalberg.	20. 8. 1824.	J. C. Løchte.
12. 7. 1747.	Hans Jacob Knudsen.	1. 6. 1827.	Thomas Mandix Evens.
18. 8. 1749.	Hans Dalberg.	28. 7. 1829.	Gerner Licht.
31. 10. 1753.	Conrad Heinrich From.	17. 8. 1831.	Thomas Mandix Evens.
5. 2. 1759.	Stentzel Thomassen Dalberg.	27. 7. 1837.	Christian Anton Løchte.
6. 5. 1761.	Hans Birck.	31. 7. 1839.	Herlov Dalhoff.
1. 8. 1763.	Casper Fridrich Noach.	15. 7. 1843.	Heinrich Mathias Furzich.
27. 7. 1767.	Gottlieb Benjamin Knüpffer.	24. 7. 1847.	Herlov Dalhoff.
1. 8. 1769.	Andreas Rosborg.	25. 1. 1849.	Jacob Ludvig la Motte.
16. 8. 1773.	Michael Carl Troschell.	6. 11. 1852.	A. M. Mossin.
11. 8. 1779.	Casper Fridrich Noach (død 12. 8. 1779). Mester Noach var saaledes ikkun Oldermænd en Dag.	25. 9. 1856.	Hans Ferdinand Hinrichsen.
18. 8. 1779.	Michael Carl Troschell.	27. 10. 1860.	Theodor Aabye.
28. 4. 1783.	Stentzel Dalberg.	25. 10. 1862.	L. Schäfer.
11. 12. 1786.	Thomas Dalberg.	16. 7. 1864.	J. Sørensen.
4. 5. 1789.	Johan Friderich Medlich.	6. 10. 1866.	C. F. Rasmussen.
26. 9. 1803.	Friderich Hainsen.	4. 7. 1868.	Hans Ferdinand Hinrichsen — død 2. 7. 1891.
31. 10. 1807.	Peter Kreifer.	3. 7. 1891.	Wilhelm Ferdinand Hinrichsen — død 5. 3. 1905.
1. 12. 1810.	J. Bernhardt Rosborg.	5. 3. 1905.	Johann Petersen (fungerende).
		17. 3. 1905.	Carl Rasmussen.

Tidernes Udvikling, Arbejdernes og Arbejdsgivernes Dannelse af Fagorganisationer i 80'erne og 90'erne, Industriforetagendernes Opblomstring i disse Aar, som ogsaa kom Haandværket til gode, medførte, at Mestrene indenfor en Række Fag fandt hverandre og søgte at oprette Organisationer til Varetagelse af fælles Interesser, saavel overfor Arbejderne som i Forholdet Arbejdsgiverne indbyrdes.

Man dannede ikke disse Organisationer paa samme Grundlag som de gamle Laug, dertil var Tiderne altfor forandrede. De hidtidige Forhold mellem Mestre og Svende blandt andet eksisterede ikke længer.

Man søgte fra Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationernes Side at gardere sig med Henblik paa de foreliggende og de kommende Tiders faglige Forhold.

I Tiden siden 1890 var der opstaaet en Række Firmaer indenfor Gørtler- og Metalvarebranchen, og det var disse Firmaer, der omkring Aarhundredeskiftet fandt hverandre i Organiseringens Tegn.

Den 27. Juli 1897 Kl. 8 Eftermiddag samledes en Del Mestre og Fabrikanter i Haandværkerforeningens Lokaler efter Indbydelse af de Herrer Gørtlermester P. A. JENSEN og Direktør CARL COHN til Dannelse af en Forening af Arbejdsgivere i Metalindustrien. Til Stede var ligeledes efter Indbydelse cand. polit. VALD. HELSING, som paa dette Tidspunkt var Sekretær i Jernindustriens Fabrikantforening og flere andre Organisationer indenfor Jernet. Paa Mødet var nedennævnte Gørtlere og Metalvarefabrikanter til Stede, nemlig:

P. A. JENSEN, Regnegade, CARL COHN (A/S Weilbach & Cohn), CARL RASMUSSEN (Firmaet Lauritz Rasmussen), JENSEN jun. (Firma P. A. Jensen), Gammel Mønt 24, JACOB NIELSEN, Helgolandsgade 3, ROBERT HAUT, Skindergade 8, G. A. THØFNER, C. THØFNER, Gothersgade 81, I. C. JOHANSEN, Enghavevej 6, HERMANN RASMUSSEN (Firmaet Lauritz Rasmussen), O. A. E. SCHIELTVED, Meinungsgade 15, I. H. DIERS, Vestergade 8, H. F. V. THIELE, Skindergade 7, L. F. BRØNDBERG, C. TANDRUP, St. Kongensgade 27, EMIL JENSEN, Gothersgade 73, JULIUS PETERSEN, Adelgade 3, JOHANN PETERSEN, Adelgade 86, H. V. OLSEN, Nyhavn 31,

og Betimeligheden af, at Gørtler- og Metalvarefabrikanterne sluttede sig sammen og oprettede en Organisation til Varetagelse af Fagets Interesser, blev nærmere drøftet. Man vedtog da ogsaa at danne en Forening under Navn:

GØRTLERNES OG METALVAREFABRIKANTERNES FORENING FOR KØBENHAVN

Til Bestyrelse blev valgt: Gørtlermester P. A. JENSEN, Direktør CARL COHN, Broncestøber CARL RASMUSSEN, Gørtlermester EMIL JENSEN og Gørtlermester JACOB NIELSEN.

Ved et Møde den 29. September s. A. konstituerede Bestyrelsen sig og valgte enstemmigt Gørtlermester P. A. JENSEN til Formand, Direktør CARL COHN til Næstformand og Gørtlermester CARL RASMUSSEN til Kasserer.

Gørtler- og Metalvarefabrikantforeningen traadte nu i Virksomhed bl. a. i Forholdet overfor Arbejderne og førte i de kommende Aar Forhandlinger med Gørtlerfagforeningen saavel angaaende Overenskomstforholdene i det hele taget som angaaende Arbejdsforholdene hos de enkelte Medlemmer.

Paa en særlig Generalforsamling den 14. April 1899 Kl. 8 i Haandværkerforeningen vedtoges det enstemmigt, at Foreningen indmeldte sig under Arbejdsgiverforeningen.

Den 22. Maj 1900 blev det i Anledning af en Forespørgsel fra Direktør COHN besluttet at søge oplyst, hvorvidt det gamle »Gørtlerlaug« endnu eksisterede samt Oplysning om dets Statutter og Ejendele, og af Diskussionen om Sagen fremgik det iøvrigt, at en Række af Foreningens Medlemmer mente at have Interesse af at blive Medlem af Lauget, saafremt dette kunde lade sig gøre.

Der aflagdes Beretning herom paa Bestyrelsesmødet den 15. Juni 1900, idet det oplystes, at Gørtlermester HINRICHSEN var i Besiddelse af nogle af Laugets Ejendele, saaledes Laugets Protokol, derimod var den gamle Lade solgt til Stockholm, for at Laugets Forpligtelser overfor Stiftelsen for gamle Haandværksmestre kunde klares.

Man indbød Hr. HINRICHSEN til et Møde med Bestyrelsen den 17. Juli 1900. Hr. HINRICHSEN hævdede her, at han var berettiget til at optræde paa det gamle Laugs Vegne, at han havde Raadighed over dets Ejendele og tilbød at stille Laugets skriftlige Materialer til Disposition for nærmere Undersøgelser.

Efter dette Møde stilledes Sagen imidlertid i Bero, indtil den paany dukkede op ved Foreningens ordentlige Generalforsamling den 11. Marts 1904, hvor det oplystes, at Gørtlermester JOHANN PETERSEN, der ogsaa var Medlem af Gørtler- og Metalvarefabrikanternes Forening, nogle Aar tidligere var optaget som Medlem af Lauget. Direktør COHN foreslog, at Foreningen paany søgte oplyst, om Laugets Ejendele, saaledes bl. a. om nogle græske Obligationer, var i Behold.

Foreningens Sekretær, cand. polit. CHR. NANSEN, aflagde nogle Maaneder senere Besøg hos Hr. HINRICHSEN og gav Beretning herom paa et Bestyrelsesmøde den 17. Juni 1904. Under Meddelelserne herom nævnte Sekretæren, at han havde haft Lejlighed til at bese Laugsprotokollen, som Hr. HINRICHSEN dog ikke vilde udlevere, men var villig til at stille til Disposition for Undersøgelser.

Direktør COHN foreslog under den paafølgende Diskussion, at man søgte juridisk Afgørelse for, hvorvidt et Laug var ophørt at eksistere, naar der kun var tre Medlemmer tilbage, og om Magistraten saa havde Krav paa at overtage Laugets Ejendele.

Sagen traadte paany i Baggrunden. I Marts 1905 genoptoges den, idet man havde bragt i Erfaring, at Laugets Oldermænd, Hofgjørtler W. HINRICHSEN, var død den 5. Marts. Man anmodede derfor Gørtlermester JOHANN PETERSEN, der jo baade var Medlem af Lauget og Metalvarefabrikantforeningen, og som efter Oldermænd HINRICHSENS Død havde taget Laugets Ejendele i Forvaring, om at medvirke til, at de gamle Laugssager blev Foreningens Ejendom. Hr. JOHANN PETERSEN udtalte, at han, der nu var eneste Medlem af det gamle Laug, kunde ønske, at Metalvarefabrikantforeningen som saadan indtraadte i Gørtlerlauget og antog dettes Navn, hvorved Laugets Ejendele kom til at tilhøre Foreningen.

Men allerede Torsdag den 9. Marts rejste forskellige Medlemmer af Gørtler- og Metalvarefabrikantforeningen Anmodning om Optagelse i Lauget, nemlig:

Broncestøber CARL RASMUSSEN,
Gørtlermester CHR. A. JENSEN,
Fabrikant HOLGER TVERMOES,
Fabrikant C. M. HANSEN,

og alle disse fire blev optaget.

Nu havde man Foden indenfor Døren, nu var der Folk, som vilde gøre deres til, at det gamle Laug ikke afgik ved en blid og rolig Død, saaledes som Oldermænd HINRICHSEN havde tænkt sig, og den 17. Marts 1905 afholdtes Laugsforsamling i Fabrikantforeningens Hus, Nørrevoldgade Nr. 30, hvor man valgte Bestyrelse til Lauget.

Til Oldermænd valgtes Broncestøber CARL RASMUSSEN og til Bisidere Gørtlermestrene JOHANN PETERSEN og CHR. A. JENSEN.

Torsdag den 6. April 1905 optoges følgende som Medlemmer af Lauget:

BRDR. THØFNER, JOHAN JENSEN, P. A. JENSEN, OLUF SCHIELTVED, ROBERT HAUT, C. M. SEIFERT, W. JØRGENSEN, VALD. NIELSEN, BRDR. ANDERSEN, GEORG JENSEN, I. C. JOHANSEN, MAGNUS JENSEN, DANSK METALINDUSTRI ved RICH. LARSEN, KØBENHAVNS METALSTØBERI OG MEK. VÆRKSTED ved MORITZ HARTVIG, I. H. DIERS, A/S WEILBACH & COHNS FABRIKKER.

Hermed var i Virkeligheden det gamle Gørtlerlaug fornyet, man havde gennem Indmeldelserne af Medlemmer af Gørtler- og Metalvarefabrikantforeningen tilført Lauget nyt Blod. Tilbage stod nu kun Spørgsmaalet om, under hvilken Form man skulde føre Gørtlerlauget videre.

At have 2 Gørtlerorganisationer: Gørtler- og Metalvarefabrikanternes Forening og Gørtlerlauget i København var urimeligt, hvilket ogsaa saavel de da-siddende Bestyrelser i begge Organisationer som Medlemmerne indsaa, og derfor gik Bestræbelserne i den paafølgende Tid da ogsaa ud paa at sammensmelte de 2 Foreninger, saaledes at de Traditioner, som i sin Tid var knyttet til det gamle Laug, kunde opretholdes i det væsentlige samtidig med, at Lauget varetog de Opgaver, som Gørtler- og Metalvarefabrikantforeningen i Kraft af den nye Tids Udvikling havde sat paa sit Program.

*Jernindustriens Fabrikantforenings Bygning,
Nørrevold 30,
hvor Gørtlerlauget har til Huse.*

Den 18. April 1905 drøftede man paa en Generalforsamling i Gørtler- og Metalvarefabrikantforeningen hele dette Forhold, og efter en meget indgaaende Diskussion vedtoges det, at Foreningen skulde ændre Navn og gaa op

Gørtlerlaugets Klokke, skænket 1921 af Bestyrelsen.

i det gamle Gørtlerlaug. Sammenslutningen, Sammensmeltningen eller hvad man vil kalde det, var saaledes fuldbyrdet. Saavel Laugets som Gørtler- og Metalvarefabrikantforeningens Bestyrelser havde forinden Generalforsamlingen nedlagt deres Mandater, og nu blev følgende Bestyrelse valgt:

JOHANN PETERSEN,
CARL RASMUSSEN,
HOLGER TVERMOES,
CHR. A. JENSEN,
ROBERT HAUT.

Ved det paafølgende Møde af Bestyrelsen angaaende Bestyrelsens Konstituering blev Broncestøber CARL RASMUSSEN valgt som Laugets Oldemand.

Det er interessant at lægge Mærke til, at Fagets Forskelligartethed, som i sin Tid skabte Vanskeligheder for Sammenholdet, Styrken og Væksten indenfor det gamle Gørtlerlaug, ogsaa nu ved Laugets Genfødselse straks giver Anledning til Diskussion. Er Navnet »Gørtlerlauget« et fuldgyldigt og udtømmende Navn for de Haandværk, som de forskellige Medlemmers Virksomheder repræsenterer, spurgtes der.

Til Afgørelse af dette Spørgsmaal fremkom Bestyrelsen med et Forslag til Definition af Begrebet Gørtler.

Denne Definition lød saaledes:

1.

»Benævnelsen »Gørtler« skal fremtidig være Fællesbetegnelse for dem, der hovedsagelig arbejde i de uædle Metaller — Jærn og Staal undtagne — og deres Legeringer.

Gørtlerprofessionen omfatter for Tiden følgende »Specialfag«:

Formere,	Cicelører,
Figurformere,	Armaturarbejdere,
Metaltrykkere,	Metalarbejdere.

2.

Ved Udfærdigelse af Lærlingekontrakter og Svendebeviser vil det fremtidig ikke være tilstrækkeligt at bruge Benævnelsen »Gørtler«, men skal det eller de ovenstaaende Specialfag, hvori Lærlingen skal oplæres eller er oplært, tillige være at anføre«.

Definitionen sluttede samtlige Medlemmer sig til.

Det har med nærværende Mindeblade ikke været Hensigten at fremstille Gørtlerlaugets eller Gørtlerfagets Historie. Vi har kun ment, at Medlemmerne kunde have Interesse af at se de gamle Tider blive draget frem, selv om ogsaa Tegningen deraf blot kunde blive løst opridset, og Fremstillingen naturligvis derfor ogsaa maatte blive mindre udtømmende.

Vi skal da heller ikke følge Laugets Foreteelser videre i de Aar, der ligger mellem 1905 og nu, men blot nævne, at man i disse Aar, Medlemmerne imellem, stadig har drøftet Spørgsmaalet om at skaffe Lauget dets gamle tabte Ejendele tilbage, f. Eks. Laden, Fanen, Velkomsten m. v., men da alle de Forsøg, der blev gjort herpaa, imidlertid var frugtesløse, tog man Initiativet til at skaffe Lauget tilsvarende Ting som Erstatning for de gamle.

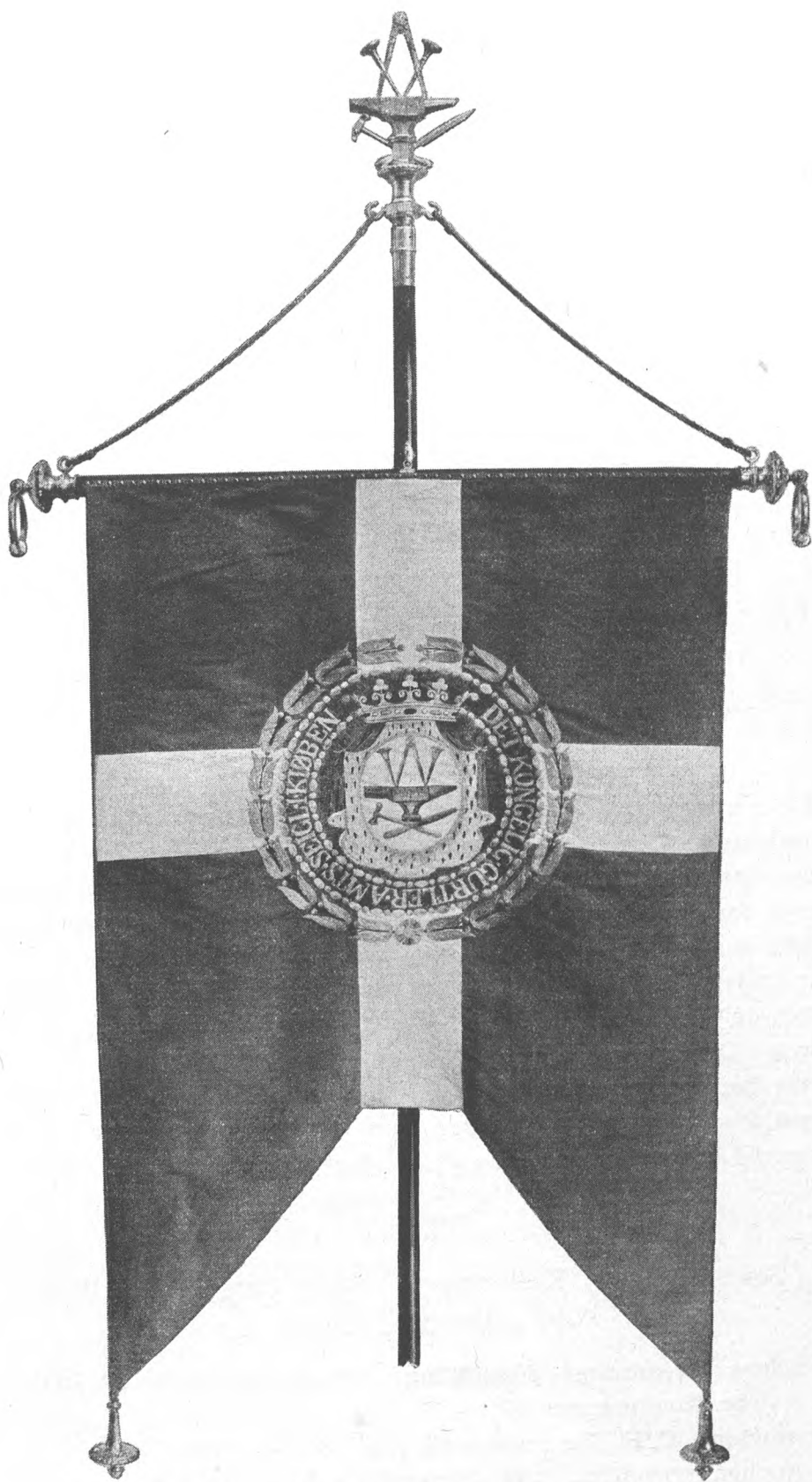
I 1921 skænkede Bestyrelsen Lauget en Dirigentklokke af Bronze, hvis Haandtag er formet som en Statuette af Tubal Kain. Paa Klokkens Forside er Gørtlerlaugets Segl anbragt og paa Bagsiden en Medaillon, hvorpaa er gengivet en hældende Digel, af hvilken Metallet flyder ned i en Form. Over Diglen er anbragt en Krone og i Medaillonens Rand findes følgende Inskription: Ved Ilden til ædel Form. Klokken er tegnet af Arkitekt EMIL JØRGENSEN. I de samme Aar drøftedes ogsaa Spørgsmaalet om at skaffe Lauget et nyt Banner, og ved de forskellige Møder, som afholdtes i denne Periode, indsamledes der blandt Medlemmerne et saadant Beløb, at man dermed kunde bringe Sagen til Gennemførelse.

Den 1. September 1922 blev Laugets nye Banner, ligeledes tegnet af Arkitekt EMIL JØRGENSEN, afsløret ved en festlig Sammenkomst i Fabrikantforeningens Bygning paa Nørrevold.

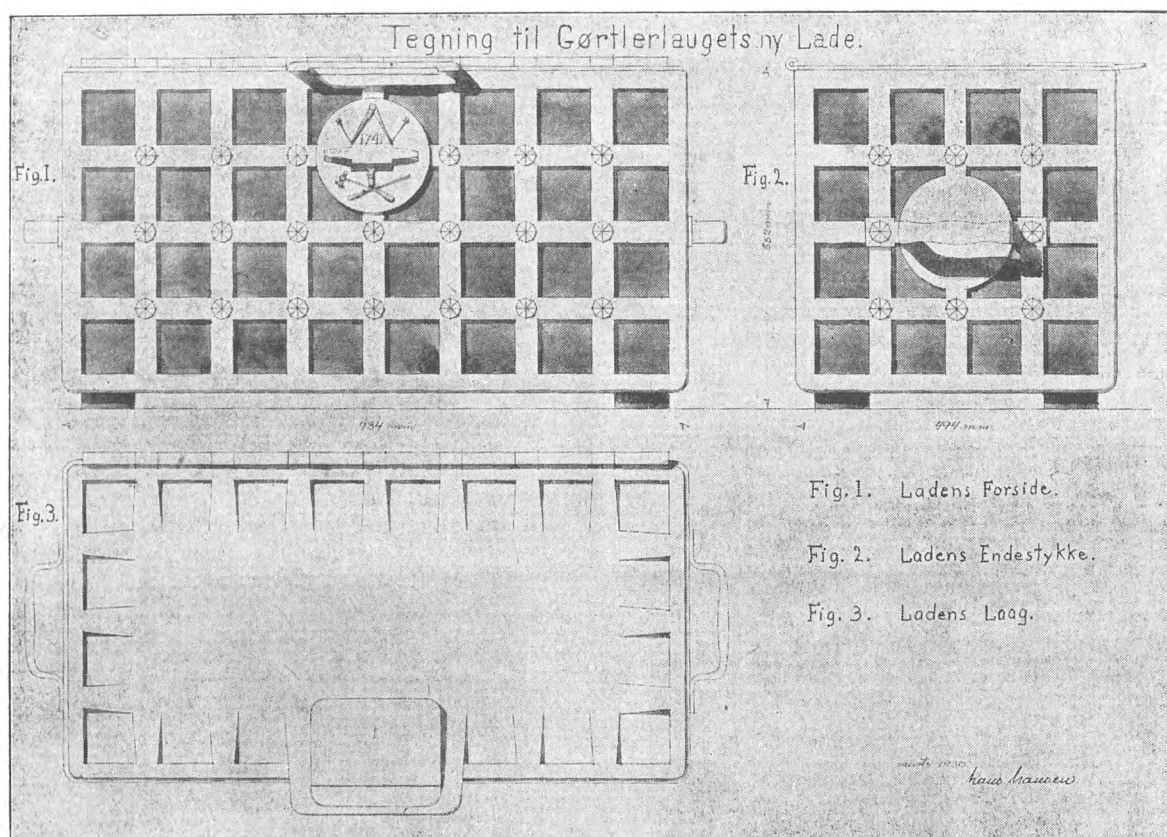
Den 17. Marts 1930 kunde Laugets Oldermænd, Broncestøber CARL RASMUSSEN, fejre sit 25 Aars Jubilæum som Oldermænd, og den 18. April 1930 er det 25 Aar siden, at Fabrikant HOLGER TVERMOES og Gørtlermester ROBERT HAUT indvalgtes i Laugets Bestyrelse, hvori de siden har haft Sæde uden Afbrydelse.

Ved Bestyrelsens Gratulationsvisit hos Oldermænden i Anledning af hans Jubilæum, meddelte Oldermænden, at han havde besluttet at skænke Lauget en ny Lade. Denne er allerede under Arbejde, og der vil sikkert ikke hengaa lang Tid, inden den foreligger færdig fremstillet.

*Gortlerlaugets Banner,
skænket 1922 af Laugets Medlemmer.*

Gørtlerlaugets ny Lade.

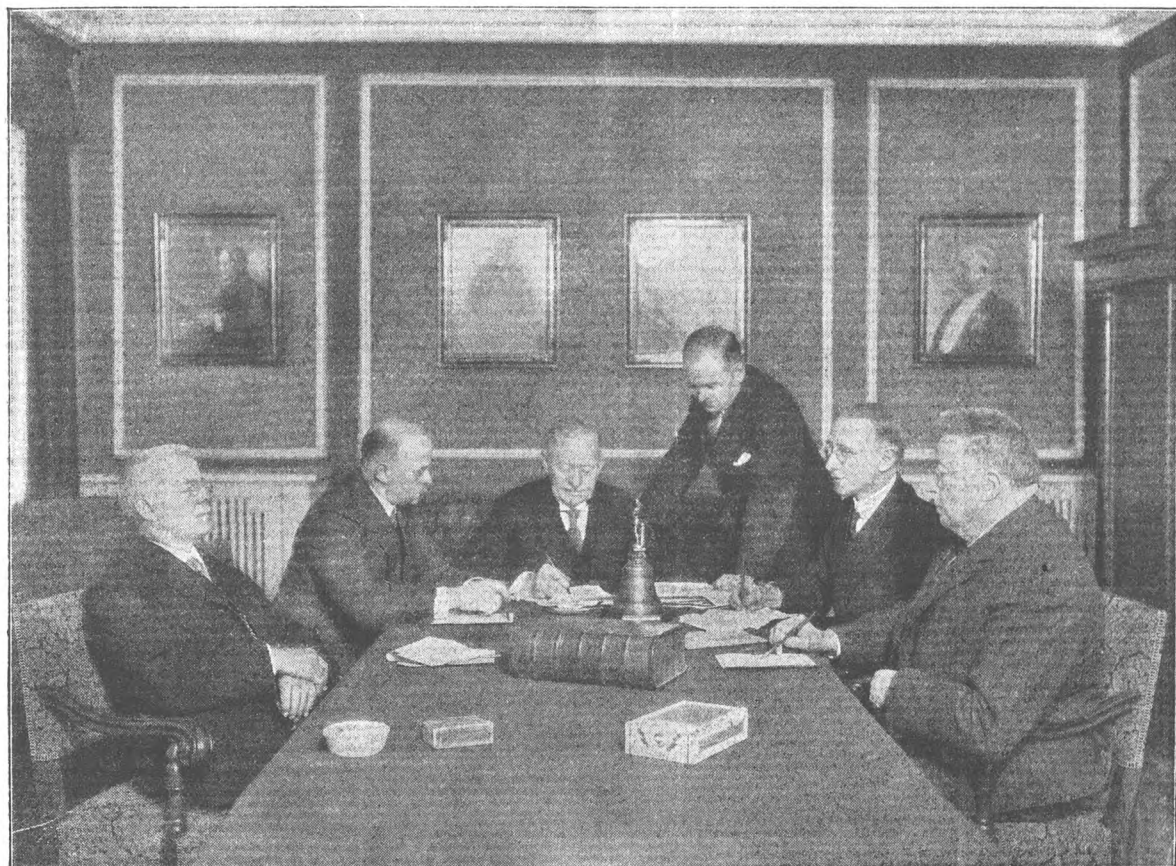
Med den ny Lade vil de gamle Laugstider og den gamle Laugsaand ganske vist næppe genopstaa, men den skulde gerne, ligesom Laden var det i de gamle Dage, blive Samlingsmærket for Gørtlerlaugets Medlemmer; den skulde gerne give Udtryk for god Forstaaelse og Kollegialitet indenfor Laugets Medlemmer, foruden at i den skulde Respekten for Lauget personificeres.

Naar Laden i sin ny Skikkelse til sin Tid bliver aabnet i Gørtlerlaugets Forsamling, da vil ethvert af Laugets Medlemmer »sig ærbødigen indstille med god Besked i Ord og Gerning« og deltage i Forhandlingerne indenfor Lauget, som det sig bør for gode Laugsbrødre. De gamle Bestemmelser fra Skraaerne om Forbud mod Banden og Sværgeren samt Straf og Bøder for uhøvisk Tale, naar Laugets Lade er aaben, behøver vi næppe mere.

Gørtlerlauget i København bestaar den 1. April 1930 af følgende Firmaer:

- Allens Forkobrings-, Forniklings- & Forsølvningsanstalt, Johs.,
St. Kongensgade 61.
- Amelung, C. F., Degnemoseallé 55.
- Auchenbergs Eftf., E. O., Bragesgade 10.
- Beyer, W., Gormsgade 3.
- Butiksmontøren v. Ferd. Hindsgaul, H. C. Jensensvej 32—34.
- Børresen, N., Lyngbyvej 165.
- Christensen & Co., Allan, Vimmelskaftet 43.
- Cohns Sønner, Carl, Vagtelvej 58.
- Doberck & Sønns Eftf., F. W., Lille Strandstræde 22.
- »Disko«, Borgergade 31.
- Fog & Mørup, Nørregade 28.
- Gruberts Sønner, H. A. ^{A/s}, Frankrigsgade 40.
- Grøndahl, V., Kastelsvej 6.

Gørtlerlaugets Bestyrelse, April 1930.

Fra venstre: Robert Haut, Jul. Wedell, Oldermænden Carl Rasmussen, Laugets Sekretær Åge Schiott, Viceoldermændene Holger Tvermoes og C. Amundin.

- Hansen, C., Pilestræde 84.
 Hassel & Teudt, Bredgade 43.
 Haut, Robert, Skindergade 8.
 Hvilstedts Metalstøberi, Vesterfælledvej 6.
 Jensen, Chr. A., Fiolstræde 9.
 Jensen, Georg, Pilestræde 52 D.
 Jensen, Johan & Søn, Vesterbrogade 134.
 Jensens Eftf., Magnus, Vesterbrogade 109.
 Jensen, William, Strandboulevard 21.
 Johansen & Søn, I. C., Enghavevej 6.
 Jørgensen & Søns Metalvarefabrik, Fr. O., ^{A/s}, Strandlodsvej.
 Jørgensen, W., Gl. Mønt 19.
 Knudsen & Co., Blaagaardsgade 41.
 Københavns Metalstøberi og mekaniske Værksted, Wilkensvej 8.
 »Legeria«, Metalstøberi ^{1/s}, H. C. Jensens Vej 49.
 Lund, C. O. & Sønners Metalstøberi, Henrik Rungsgade 5.
 Mortensen, A. P., Danasvej 39.
 Munck, J., Adelgade 3.
 Møller, Daniel, Valbygaardsvej 12.
 Nielsen, Vald., Thorasvej 21.
 Ottosen, A. V., Australievej 7.
 Petersen, Johann & Alfr. Madsen, St. Kongensgade 69.
 Rasmussen, Lauritz (Carl Rasmussen), Raadmandsgade 16.
 »Secure« Fabrikken (Jul. Wedell), Adelgade 79.
 Svensson, E., Vesterbrogade 128.
 Toga Radio ^{A/s} (Tvermoes & Abrahamson), Raadmandsgade 43.
 Weilbach & Cohns Fabrikker ^{A/s}, Mariendalsvej 57.

Willig, L. B., Ingerslevgade 106.
Vohnsen, Brdr., Syrefabriksvej 56.

Passivt Medlem:

Larsen, Daniel, Langgade 49 A.

Siden 1905 har følgende Mænd siddet i Gørtlerlaugets Bestyrelse:

CARL RASMUSSEN siden 1905.
HOLGER TVERMOES siden 1905.
ROBERT HAUT siden 1905.
JOHANN PETERSEN 1905—1910.
CHR. A. JENSEN 1905—1907, 1911—1917.
A. KIHLE 1908—1917.
JUL. WEDELL siden 1918.
MAGNUS JENSEN 1918—1927.
GEORG JENSEN 1928—1929.
C. AMUNDIN siden 1929.

Laugets nusiddende Bestyrelse har følgende Sammensætning:

Broncestøber CARL RASMUSSEN, Oldemand.
Fabrikant HOLGER TVERMOES, Viceoldemand.
Gørtlermester ROBERT HAUT.
Fabrikant JUL. WEDELL.
Gørtlermester C. AMUNDIN.

Suppleant til Bestyrelsen er Gørtlermester CARL JENSEN.

